

Ilustracije Vladimira Kirina u djelu "Priče iz davnive"

Dvorščak, Tea

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:744269>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-07**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ**

TEA DVORŠČAK

ZAVRŠNI RAD

**ILUSTRACIJE VLADIMIRA KIRINA U
DJELU “PRIČE IZ DAVNINE”**

Petrinja, rujan 2016.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Petrinja)**

PREDMET: HRVATSKA DJEČJA KNJIŽEVNOST

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Tea Dvorščak

TEMA ZAVRŠNOG RADA: ILUSTRACIJE VLADIMIRA KIRINA U DJELU
„PRIČE IZ DVANINE“

MENTOR: prof. dr. sc. Berislav Majhut

SUMENTOR: doc. dr. sc. Sanja Lovrić Kralj

Petrinja, rujan 2016.

SADRŽAJ

SAŽETAK	4
SUMMARY	4
UVOD	5
PRIČE IZ DAVNINE	6
BIOGRAFIJE	7
IVANA BRLIĆ-MAŽURANIĆ	7
VLADIMIR KIRIN	7
ILUSTRACIJE „PRIČA IZ DAVNINE“ 1916.-1938.	9
ILUSTRACIJE „PRIČA IZ DAVNINE“ 1938. – 1962.....	20
ILUSTRACIJE U NOVIM IZDANJIMA	27
TABLIČNI PRIKAZ IZDANJA „PRIČA IZ DAVNINE“ S ILUSTRACIJAMA VLADIMIRA KIRINA	28
OMOTNE ILUSTRACIJE	28
ILUSTRACIJE KNJIŽNOG BLOKA	29
ZAKLJUČAK	30
LITERATURA	31
POPIS SLIKA	33
POPIS TABLICA	34
ŽIVOTOPIS	35

SAŽETAK

Prema mišljenju Ivane Brlić-Mažuranić, samo su dvojica ilustratora uspješno interpretirala njezina književna djela: slavni češki crtač Josef Lada koji je ilustrirao njezin dječji roman *Čudnovate zgođe šegrta Hlapića* i Vladimir Kirin koji je, po općem priznanju čitateljske publike, izvrsno ilustrirao englesko izdanje „Priča iz davnine“.

Vladimir Kirin jedini je ilustrator koji je u više navrata likovno opremio djela Ivane Brlić-Mažuranić.

Ovaj rad istražiti će povijest suradnje dvoje umjetnika, Ivane Brlić-Mažuranić i Vladimira Kirina. Štoviše, Kirinov rad na ilustriranju djela Ivane Brlić-Mažuranić nastavio se i nakon smrti književnice. Upravo na taj dio Kirinova rada, nakon 1938. godine, obratiti će se naročita pažnja jer je umjetnik očito izgubio onu moć uživljanja u pripovjedni svijet Ivane Brlić-Mažuranić koja ga je tako nadahnjivala u ilustracijama za englesko izdanje. Također, istražiti će se upotreba Kirinovih ilustracija u novijim izdanjima „Priča iz davnine“.

KLJUČNE RIJEČI: ilustracije, Vladimir Kirin, „Priče iz davnine“, Ivana Brlić-Mažuranić

SUMMARY

According to Ivana Brlić-Mažuranić, only two illustrators have successfully interpreted her literary work: famous Czech drawer Josef Lada who illustrated her children's novel “Lapitch the Little Shoemaker” and Vladimir Kirin who, by general recognition of the reading audience, did a great job at illustrating English edition of “Croatian Tales of Long Ago”.

Vladimir Kirin is the only illustrator who not only illustrated few of Ivana Brlić - Mažuranić's works but did it more than once.

This paper will explore history of cooperation between two artists, Ivana Brlić-Mažuranić and Vladimir Kirin. What is more, Kirin's work on illustrating Ivana Brlić-Mažuranić's opus continued even after her death. Particular attention will be paid to that exact period of Kirin's work, after 1938, because artist clearly lost that power of giving himself into narrative world of Ivana Brlić-Mažuranić which inspired him so much in illustrations for English edition. Usage of Kirin's illustrations in newer editions of "Croatian Tales of Long Ago" will be explored as well.

KEYWORDS: illustrations, Vladimir Kirina, "Croatian Tales of Long Ago", Ivana Brlić-Mažuranić

UVOD

Literarna djela Ivane Brlić-Mažuranić, kao i likovno stvaralaštvo Vladimira Kirina, rijetki su hrvatski primjeri koji su uspjeli izazvati pozornost svjetske kritike i steći publiku izvan granica. Ivanina djela s likovnom opremom Vladimira Kirina odjekuju specifičnim radom u kojem se riječ i slika skladno i gotovo neodvojivo prožimaju. Okosnicu ovoga rada činit će upravo ta uspješna suradnja dvaju umjetnika koja se protezala tijekom više od tri desetljeća: počevši od 1921. kada je Vladimir Kirin izradio omotnu ilustraciju za roman „Čudnovate zgone šegrta Hlapića“, nastavivši se čak i nakon smrti Ivane Brlić-Mažuranić (1938.). Naime, Vladimir Kirin će 1956. ponovno pristupiti izradi ilustracija za „Priče iz davnine“, ali ovoga puta za potrebe izdavanja slikovnice. Argumentacije i zaključci istraživanja u velikoj se mjeri oslanjaju na pisma obitelji Brlić koja se čuvaju u Državnom arhivu u Slavonskome Brodu. Analizi djela u kojima se ostvarila suradnja spomenutih dvoje umjetnika pristupit će se kronološki.

PRIČE IZ DAVNINE

Djelo „Priče iz davnine“ jedinstveno je književno djelo koje je postiglo nevjerojatan uspjeh u hrvatskoj dječjoj književnosti te je kao takvo prevedeno na desetak stranih jezika. Fantastični svijet prožet folklornim izvorima, književni univerzum Ivane Brlić-Mažuranić - čija etičnost pripovijedanja proizlazi iz čvrsto izgrađenog osjećaja svijeta - čini jedinstvenim i prepoznatljivim.¹ O nastanku „Priča“, tj. o trenutku rađanja ideje o pričama Ivana piše:

„O praktičnoj genezi Priča pitali su me već često. Meni se riječ „geneza“ čini odviše učena. Ona razara predodžbu „pričanja“. Ipak se mogu sjetiti da je zapravo bilo s tom genezom ovako:

Jedne zimske večeri bio je naš dom, protiv običaja, potpuno tih. Nigdje nikoga, sobe velike, svuda polutama, nastrojenje tajnovito, u pećima oganj. Iz posljednje sobe – velike blagavaone - začuje se: „Kuc! Kuc!“ – „Tko je?“ upitam. – Ništa! Opet: „Kuc! Kuc!“ – „Tko je?“ – i opet ništa. Nekim tajanstvenim strahom stupim u veliku blagavaonicu, i najednom: radosni prasak, udarac, mala eksplozija! U velikom kaminu prasnula je na vatri borova cjepanica, - na vratašca kamina izlete mi u susret iskrice, kao da je roj zvjezdica, a kad raskrilih ruke da uhvatim taj živi zlatni darak, podigle se one pod visoki strop i... nije ih više bilo. – Čitala sam u ono doba Afanasjeva „Vozzrijenija drevnih Slavjan na prirodu“ – padoše mi u taj tren na pamet „domaći“. I tako se onaj roj iskrica – zvjezdica ipak bi uhvaćen – i to u „Šumi Striborovoj“ – i ona nastade upravo uslijed njih. Iz ove priče nastadoše i ostale, njih još 7, bez ikakve zasebne „geneze“, dakle su i one kao i „Šuma Striborova“ izletjele kao iskre sa ognjišta jednog drvnog slavenskog doma.“²

Skladan odnos mitoloških izvora i umjetničkog genija autorice rezultirao je jedinstvenim doživljajem davnog narodnog pripovjedača. Svaka je priča čvrsta kompozicijska cjelina, a zbirka „Priče iz davnine“ sastoji se od osam priča - „Kako je Potjeh tražio istinu“, „Ribar Palunko i njegova žena“, „Regoč“, „Šuma Striborova“, „Bratac Jagelnac i sestrice Rutvica“, „Lutonjica Toporko i devet župančića“, „Sunce Djever i Neva Nevičica“ te „Jagor“.

¹ Antun Barac: *Umjetnost Ivane Brlić-Mažuranić*, predgovor izdanju *Priče iz davnine*, Izdanje knjižare R. Horvata, 1942., str. X-XI.

² Ivana Brlić-Mažuranić: *Izjava autorice o postanku Priča iz davnine*, „Hrvatska revija“, III, br. 571930.

BIOGRAFIJE

IVANA BRLIĆ-MAŽURANIĆ

Književnica Ivana Brlić-Mažuranić (Ogulin, 18. IV. 1874 — Zagreb, 21. IX. 1938) kći je Vladimira Mažuranića, pravnika, književnika i povjesničara. Pohađala je dva razreda javne škole, a ostalo je školovanje završila privatno; govorila je engleski, njemački, talijanski, francuski i ruski jezik. Iz Ogulina je 1878. preselila s roditeljima u Karlovac, a 1882. u Zagreb, gdje ostaje do 1892. kad se udala za Vatroslava Brlića i preselila u Slavonski Brod. Nazvana je „hrvatskim Andersenom“ te je četiri puta³ bila predložena za Nobelovu nagradu. Kao prva žena u nas, 1937. godine, izabrana je za člana JAZU. U književnosti se javila tek 1902. zbirkom pripovijedaka i pjesama za djecu „Valjani i nevaljani“. Prijelom u njezinu radu čini roman „Čudnovate zgone šegrta Hlapića“ (1913.), a najveći književni uspjeh postigla je knjigom „Priče iz davnine“ (1916.). Posljednju, nedovršenu knjigu - pustolovno-povijesni omladinski roman „Jaša Dalmatin, potkralj Gudžerata“ (1937.) - napisala je na temelju istraživanja svog oca o Dubrovčaninu Melek-Jaši. Objavila je i povijesnu građu „Iz arhiva obitelji Brlić u Brodu na Savi“, zapisi o rodoslovlju obitelji Brlić, zbirka obiteljskih pisama te ulomci dnevnika Andrije Torkvata. Lirske pjesme, bajke, basne, crtice, pripovijesti, predavanja, esejističke zapise i poučne članke tiskala je u listovima i časopisima. Svoju „Autobiografiju“ napisala je 1916., uoči izlaska „Priča iz davnine“, a prvi put ju je objavila u „Hrvatskoj reviji“ 1930. Djela su joj doživjela niz scenskih, radijskih i TV adaptacija. Književna ostavština, rukopisi i korespondencija nalaze se u Arhivu obitelji Brlić u Slavanskom Brodu.⁴

VLADIMIR KIRIN

Grafičar i slikar, Vladimir Kirin (Zagreb, 31. V. 1894. — Zagreb, 3. X. 1963.) za I. svjetskoga rata služio je u Domobranskoj topničkoj pukovniji od 1914. do 1918. na bojištima u Galiciji i Italiji (od 1918. kao natporučnik). U Zagrebu je

³ Preuzeto s http://www.librietaibibli.org/wp/wp-content/uploads/2012/08/Zima_Saz%CC%8Cetak.pdf (8.9.2016.)

⁴ Preuzeto s: <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2866> (16.8.2016.)

1919. godine završio srednju tehničku školu, a u grafici se usavršavao od 1919. do 1921. u Londonu. Ondje se upoznaje s djelima J. Pennella, J. Whistlera, F. Brangwyna, C. Meryona te dolazi u vezu s A. Rackhamom. U to vrijeme radi kao arhitektonski crtač (građevine C. Wrena) i ilustrator (priče O. Wildea), zaposlen je u časopisu *The Studio* te surađuje u časopisima *The Architectural Review*, *The Apple* i *Colours*. Prije povratka u Zagreb, 1921. proučavao je arhitekturu u Parizu, Amsterdamu i Italiji te je studirao kod F. Schmutzera na Akademiji likovnih umjetnosti u Beču. U Zagrebu je bio honorarni nastavnik na Tehničkom fakultetu, ravnatelj Zaklade tiskare Narodnih novina, pročelnik za umjetnost u Predsjedništvu vlade NDH, redoviti profesor na ALU i urednik za ilustracije u Leksikografskom zavodu od 1954. do umirovljenja 1959. godine. U 1920-ima ističe se posebno bogat crtački i grafički opus veduta te ilustracije i opreme knjiga. Najčešće je obrađivao staru arhitekturu i zagrebačke povijesne urbane motive. U ranom razdoblju crta figure, za rata studije lica, krajolike i vedute, a privlače ga ruska arhitektura i češki barok. U Londonu ga, uz arhitektonske motive i industrijske krajolike, zaokuplja socijalna tematika, a radi i portrete. Ondje je stvorio „svoj način naglašavanja pojedinosti i njihova smišljena strukturiranja u cjelinu, pri čemu je diskontinuitet strukture stvarao pitoreskan i vibrantan dojam“ (G. Gamulin, 1987.). U svojoj najpoznatijoj mapi *Zagreb* prikazuje grad kakav je bio prije potresa 1880. i Bolléove rekonstrukcije prema čijim motivima je izdana i poštanska marka *Dolac* (1943.). Izradio je niz pojedinačnih crteža, grafičkih listova te predložaka za ilustracije književnih djela (N. V. Gogolj, E. A. Poe, oko 1921.), među kojima se ističu akvareli i crteži tušem za „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić, objavljeni u engleskom i hrvatskom izdanju (London 1924. i Zagreb 1926.). Za zagrebačke nakladnike ilustrirao je knjige (*Slava Augustu Šenoj* M. Ogrizovića, 1922; *Dječja čitanka o zdravlju* I. Brlić-Mažuranić, 1927; *Seljačka buna*, 1931. i *Branka*, 1932. A. Šenoj), radio je omotne slike (*Čudnovate zgrade Šegrta Hlapića* I. Brlić-Mažuranić, 1922.) i zapažene grafičke opreme zbornika i knjiga (*Bulićev zbornik*, 1924; *Zbornik Matice hrvatske*, 1925; *O razvitku starohrvatske umjetnosti* J. Strzygowskoga, 1927; *Arhitekt Viktor Kovačić* E. Šena, 1928; *Alkar* D. Šimunovića, 1933; *Hrvatska enciklopedija*, 1941.) te časopisa (*Savremenik*, omoti; *Hrvatsko kolo*, *Grafička revija*). Postigao je vrijedne rezultate slikom sloga (uveo nove tipove slova) i razvijanjem litografskoga odjela tiskare Narodnih novina. Nakon 1945. realistički ilustrira slikovnice i knjige (*Voće*, tekst S. Kolara, 1952; *Robinson Crusoe* D.

Defoea, 1953; *Kristof Kolumbo*, 1957. i *Marko Polo*, 1960. P. Mardešića), a njegove maštovite ilustracije J. i W. Grimma (*Priče*, 1950), H. C. Andersena (*Andersenove priče*, 1–3, 1957.–58.), I. Brlić-Mažuranić (*Priče iz davnine*, 1–2, 1962.), La Fontaineovih i Ezopovih basni objavljene su u više izdanja, uglavnom u nakladi Naša djeca u Zagrebu. Svoju paletu radova izlagao je diljem Europe, a bavio se i organizacijom izložba te je 1930. uredio jugoslavenski paviljon na međunarodnoj izložbi umjetničkih knjiga u Parizu i 1942. odabrao hrvatsku sekciju za Biennale u Veneciji.⁵

ILUSTRACIJE „PRIČA IZ DAVNINE“ 1916.-1938.

Iako se ne zna točan datum predaje Ivaninog rukopisa „Priče iz davnine“, pretpostavka je da se radi o jeseni 1915. godine. Matica hrvatska preuzima odgovornost za objavljivanje prvog izdanja „Priča iz davnine“ 1916. godine, a u istoj godini izdaje i knjigu Eme Božičević „Čarobni svijet: priče za mladež“. Matica hrvatska pritom je djelu E. Božičević dodijelila ilustratora Ljubomira Babića dok je za Ivaninu knjigu izabrala tek studenta-ilustratora Petra Orlića.⁶ Po izlasku „Priča“ u javnost pojavila su se podvojena mišljenja o vizualnoj opremljenosti knjige što je jasno iskazano u mnogim recenzijama. Primjerice, A. B. Šimić u časopisu „Obzor“ 25. veljače 1917. vrlo je jasno izrazio nezadovoljstvo.

Priče iz davnine nije trebalo ilustrirati. Drugih slika nema doli onih, koje je autorica naslikala svojim perom. Gospodja Brlić-Mažuranić je naslikala bolje diva Regoča nego Petar Orlić, vrlo loši ilustrator. [...] Petar Orlić je samo prolio boje. Ne vjerujem, da bi Orlić znao slikati kao gospodja Brlić-Mažuranić!⁷

Dok je Julije Kempf, nakon oštre kritike A. B. Šimića, u novinskom članku za „Glasnik županije požeške“ 24. ožujka 1917. napisao:

Zasluzna „Matica hrvatska“ pobrinula se da vrsno ovo književno djelo bude ukrašeno i umjetničkim slikama. Taj zahtjev zadovoljio je mladi hrvatski slikar Petar Orlić svojim pregnutljivim studijama samih priča, što ih je nastojao oživiti akvarelnim alegoričnim slikama, što su dodane svakoj priči na osobitom listu.⁸

⁵ Preuzeto s: <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=208> (16.8.2016.)

⁶ Moglo bi se tvrditi da je tim činom Matica hrvatska ukazala svojevrсно nepovjerenje prema budućem uspjehu Ivanina djela među publikom.

⁷ AoB, kutija inv. br. 93, svežnjić 4.

⁸ AoB, kutija inv. br. 93, svežnjić 6.

Slika 1. Svijetlo Svarožičevo (Orlić, 1916.)

Slika 2. Regoč (Orlić, 1916.)

Nezadovoljstvo ilustracijama iskazala je Ivana u pismu Alfredu Jensenu u Stochkholm, 10. svibnja 1917. godine.

Ratna cenzura, nesmiljena i napram književnika, ne dozvoljava dugih listova, stoga hoću još jedino da izpričam ilustracije knjige, koje nikako nisu u skladu sa mojim predodžbama. U ova teška vremena „Matica“ je morala povjeriti ilustriranje posve mladom umjetniku kojemu je talent neosporiv ali on nije znao uskladiti svoje umijeće sa tekstom knjige te je tako obojim vrlo slabo poslužio.⁹

Prema pismu može se iščitati kako je Ivanin sud i stav spram ilustracija vrlo jasan i konkretan te je svoju kritičnost iskazala i spram prvih ilustracija Naste Rojc za „Čudnovate zgođe šegrta Hlapića“ 1913. godine.¹⁰ U tom kontekstu primjetna je njezina svijest o važnosti ilustracija u knjigama namijenjenima djeci. U situaciji kada roditelji čitaju djetetu priču, pozornost djeteta je na slušnom podražaju, a vizualno ga prati ilustracija nudeći gotovu vizualnu predodžbu imaginarnoga svijeta stvorenog u tekstu. Možemo reći kako ilustracija ne određuje samo uspješnost djela, već i zadovoljstvo čitatelja. Tako u Orličevim ilustracijama možemo primijetiti nedostatak boja, kao i impresionizam i simbolizam crteža koji, pretpostavlja se, više odgovaraju starijoj čitateljskoj publici.

Nakon Ivaninog općeg razočaranja ilustracijama vlastitih djela, 1920. godine izlazi drugo izdanje „Priča iz davnine“ bez ilustracija. U međuvremenu je prvo izdanje

⁹AoB, kutija inv. br. 78, svežnjic 38.

¹⁰ „Izbor ilustratora pokazao se kao potez koji je duboko odredio sudbinu *Šegrta Hlapića*. Upravo ilustrator prvog izdanja ima najveću priliku, ali snosi i najveću odgovornost za definiranje lika koji ilustrira. Činjenica je da se u ilustracijama Naste Rojc otjelovljeni lik šegrta Hlapića nije stopio s romanom, a rezultat je toga da ni do dana današnjeg Hlapić nema definiran i prepoznatljiv fizički izgled“ (Majhut 2016: 216).

„Hlapića“ rasprodano te se donosi odluka o novome izdanju koje će biti nanovo ilustrirano. Nakladništvo novog izdanja povjereno je Stjepanu Kugliju, a kao ilustrator angažiran je Vladimir Kirin.¹¹ Kugli 1922. izdaje „Čudnovate zgone šegrta Hlapića“ samo s omotnim crtežom (slika 3.) Vladimira Kirina¹². Na tom crtežu upisana je 1921. godina što ukazuje kako je objavljivanje knjige bilo odgađano.

Slika 3. Čudnovate zgone šegrta Hlapića iz 1922.

Primjećuje se kako to razdoblje nije označilo najsretniji period s obzirom da su čak dvije Ivanine knjige u kratkom vremenskom razmaku izašle bez ilustracija. No, takozvani probni Kirinov crtež, na *Hlapićevu* omotu, rezultirao je Ivaninim povjerenjem što je pokrenulo njihovu daljnju suradnju. Naime, zadovoljna Ivana angažirala je Kirina kao ilustratora i „Priča iz davnine“. O prvim naznakama nastajanja ilustracija doznajemo u pismu Želimiru Mažuraniću¹³ 1. travnja 1922. u kojemu Kirin iz Splita piše:

Nisam zaboravio na „Priče iz davnina“ i žao mi je da sam prekinuo no čim se vratim nastavit ću. Ovdje radim slike za Kralja koje će mu općina dati prigodom njegovog dolaska i za grad ću načiniti litogr. mape – poslije idem raditi u Trogir, Šibenik, Korčulu, Dubrovnik a vratit ću se valjda polovicom svibnja.

¹¹ AoB, kutija inv. br. 79, svežnjic 1. 14. studenog 1921. knjižar L. Hartman st. Kugli šalje Ivani ugovor u kojem prvi put spominje Kirina kao ilustratora: „Knjiga će izaći u ukusnoj opremi i sa ilustracijama Kirina.“

¹² Angažiran je neposredno nakon povratka sa školovanja iz Engleske.

¹³ Odvjetnik i mlađi brat Ivane Brlić-Mažuranić koji je u to vrijeme bio njezin književni menadžer (1876. – 1941.).

Iz pisma se primjećuje Kirinova zaposlenost i angažiranost na mnogim projektima, ali i odgovornost prema dogovorenim poslovima. Nadalje, iz Mažuranićeva pisma lektorici za engleski jezik na Sveučilištu u Ljubljani, F. S. Copeland, 11. studenog 1922., doznajemo kako „ilustracije vanredno napreduju“¹⁴ (AoB, inv. br. 79, svežnjic 1).

Kirin je 30. studenog 1922. potvrdio Mažuraniću primitak polovice honorara od 20 000 kruna. Marljivo je radio na ilustracijama u listopadu, studenom, prosincu i siječnju 1923., a doznajemo kako se želio uključiti i u neobavezne angažmane kako bi knjiga izašla u što boljoj opremi.

Pošto sam se mučio 4 mjeseca na tim ilustracijama, da ih šta bolje načinim zato mi je sada i stalo da bude knjiga dobro opremljena, jer oprema je najvažnija za izdanje. (...) Ako sporazumimo ja bi mogao ići koncem veljače u Njemačku, čija valuta je sada tako pala da bi mogli izdati knjigu za polovicu manje troškova, nego što bi ovdje stajalo.¹⁵

U istom je pismu Kirin, po drugi put, zatražio i povišenje honorara za 20 000 kruna te će za to napraviti više od onoga što su ugovorili. U pismu¹⁶ datiranom 8. veljače 1923. potvrđuje Mažuraniću kako je primio 5 000 dinara te napominje da očekuje isti iznos podijeljen u dva obroka – polovinu nakon što završi ilustracije te polovinu kada knjiga bude izdana. Prema računici Kirin je, uz 20 000 kruna iz studenog 1922., primio još 10 000 dinara¹⁷ što je sveukupno 60 000 kruna. Govoreći o financijskim aspektima izdanja može se zaključiti kako je Mažuranić odobrio zatraženo povišenje honorara¹⁸ i time dodatno povećao ukupni trošak proizvodnje luksuzno opremljenog izdanja.¹⁹

¹⁴Želimir Mažuranić 12. veljače 1922. na preporuku Seton-Watsona (engleski politički aktivist i povjesničar koji je kao ugarski dopisnik naučio hrvatski jezik te je mogao čitati „Priče iz davnine“ u izvorniku) povjerio je prijevod „Priča“ na engleski F. S. Copeland.

¹⁵AoB, kutija inv. br. 79, svežnjic 1. Pismo je napisano 30. siječnja 1923.

¹⁶AoB, kutija inv. br. 79, svežnjic 1.

¹⁷Omjer pretvorbe krune u dinar bio je 4:1.

¹⁸I u današnjim razmjerima, svota od 10000 dinara iznad je prosjeka. Iz Mažuranićeva pisma upućenog prevoditeljici Copeland 10. prosinca 1923. saznajemo da je njezin honorar iznosio 3000 dinara.

¹⁹Dobrostojeća obitelj Brlić ovakvo izdašno izdanje sa svom opremom omogućila je samo djelu „Priče iz davnine“ dok je djelo „Čudnovate zgone šegrta Hlapića“ i dalje „na čekanju“ (Majhut, 2016:224). U jednom od pisama, 15. ožujka 1924., Ivana podsjeća Želimira Mažuranića o velikim troškovima koje treba smanjiti („Prema tome izaći će englesko ilustrirano izdanje rečenog mojeg djela, a nakano si izdati i hrvatsko izdanje takodjer ilustrirano, a eventualno pokušati će se, da dodje od poljskog izdanja mojeg djela „Priče iz davnine“. Za provedbu cijeloga ovoga posla biti će potreban kapital od 150.000 – do 200.000 – Din, od kojeg si velik dio već utrošio. (...) Pripominje se, jasnoće radi, da su originali Kirinovih slika Tvoje vlasništvo“) (AoB, kutija inv. br 79, svežnjic 1).

Izdavač William Heinemann 11. lipnja 1923. piše pismo Mažuraniću o odbijanju izdavanja „Priča iz davnina“ na engleskom jeziku.

Međutim, Mažuranić 23. siječnja 1924. godine uspijeva sklopiti ugovor s engleskim nakladnikom Allen i Unwin koji je u njegovo ime zaključio doktor Clark.²⁰ Ugovor se sastoji od devet točaka:

„1. Ja kupujem od Allena i Unwina 10 000 serija po 10 koloriranih ilustracija²¹ za ukupnu kupovinu od 271 funti, plativo u gotovom nekoliko dana iz dana kada mi javite, da je ugovor potpisan.

2. Allen i Unwin lifruju mi slike, što skorije i to u takvom obliku, da mogu biti odmah upotrebene za hrvatsko izdanje te knjige tj. ne tako, da bi se još posebno morale lijepiti na zasebni papir.

3. Allen i Unwin izdaju prvo izdanje u engleskom jeziku u 1500 exemplara. Kupovina od prvih 500 exemplara ide njemu, dok od svakog daljnjeg prodanog examplara 25% publicirane cijene pripada meni.

4. Autorsko pravo²² na engleskom jeziku ovoga dijela te ilustracija pripada Allenu i Unwinu za područje Velike Britanije i Dominion²³. Isto tako voljan sam mu bez daljnjega predati i autorsko pravo za izdanje u Americi, čim izjavi volju učiniti jedno izdanje za Ameriku pod istim uslovima.

5. Za slučaj da bi knjiga bila rasprodana, a Allen i Unwin ne bi bili voljni izdati novo izdanje, vraća se autorsko pravo meni.

6. Imam pravo primiti 25 gratis exemplara gotovoga djela.

7. Imade se ustanoviti način, kako se imade praviti obračun sa Allenom i Unwinom – nu taj obračun ima biti sačinjen najmanje 2 puta na godinu.

8. Djelo se imade izdati sa naznakom autora I. Brlić-Mažuranić, a na naslovnom listu ima doći i ime prevodioca F.S. Copeland i ilustratora Vladimira Kirina.

9. osim 6 priča, kojih tekst g. Unwin već posjeduje doći će još 3-4 tiskane strane sa kratkim tumačem imena, što molim da editoru saopćite ravnjanja radi.“ (AoB, kutija inv. br. 79, svežnjić 1)

Kirin se nedugo zatim, prije objavljivanja knjige, uputio u Englesku gdje pregledava reprodukcije ilustracija te upućuje nakladniku primjedbe vezane uz tehničke detalje s željom za izmjenama. U prvoj točki navodi kako je cijela slika presvijetla te se likovi doimaju plastično, tonovi se kao takvi uopće ne doživljavaju pa su oči likova nedovoljno žive i sjajne, a to je ono najvažnije na njima jer iz očiju izlazi „životnost“

²⁰ „Prema tomu ovlaštujem Vas, da sklopite u moje ime konačni ugovor sa Allenom i Unwinom, koji ima sadržavati slijedeće temeljne točke...“ (AoB, kutija inv. br. 79, svežnjić 1).

²¹ Misli se na ilustracije Vladimira Kirina

²² Autori često prava nad svojim djelima ustupaju pojedincima ili pravnim osobama koje ih mogu najbolje komercijalno iskorištavati, u zamjenu za plaćanje naknade koje ovise o korištenju djela.

²³ Politički termin koji se upotrebljava za bivše britanske kolonije.

figure. Drugom točkom pohvaljuje reprodukciju uz malu opasku za Regočeve oči koje trebaju biti plave boje te u nejasnijim tonovima kako bi se pridobila mističnost. U preostalih osam točaka također kritizira prejake ili preslabe tonove, intenzitet boje zbog kojeg dolazi do gubitka detalja, svjetlinu tonova u očima likova (primjećuje se velika pozornost na ostvarenju emocija likova koje su u određenim situacijama vrlo jasno izražene dok u drugima vrlo mistične i nejasne baš kao što je i u tekstu priča) i ispravke korištenja boja drugačijih od onih u njegovim originalnim crtežima. Na kraju pisma Kirin se obraća nakladniku s molbom o prihvaćanju izmjena kao obostranom interesu po uspješnost knjige.²⁴

Spominje i hrvatsko izdanje za koje saznajemo kako će formatom biti veće od engleskog, ali tiskano na istom papiru i s istim ilustracijama.

U jesen 1924. objavljeno je djelo „Croatian Tales of Long Ago“ sa šest priča i devet obojanih te trinaest crno-bijelih ilustracija Vladimira Kirina. Uspješnost djela i ilustracija dokazuju brojne pozitivne recenzije u engleskim i hrvatskim člancima.

„Saturday reveller“, 22. studenog 1924.: „The colored plates by Mr. Vladimir Kirin have a semi-oriental decorative quality which is admirably in keeping with stories.“²⁵ (AoB, kutija inv. br. 93, svežnjic 13).

„Scotsman Weekley“, 27. studenog 1924.: „A most attractive feature of the volume is the illustrative work in gorgeous colors by Vladimir Kirin. The ten colored plates and thirteen line drawings given are most happy in general design and detail.“²⁶ (AoB, kutija inv. br. 93, svežnjic 16).

„Hrvatska riječ“, 5. prosinca 1924.: „Prekrasne ilustracije su od hrvatskog slikara g. Vladimira Kirina, izvanredno uspjele. Vanjska je oprema knjige upravo sjajna: po formatu, papiru, tisku i po ilustracijama.“

Za časopis „Obzor“ Franjo Bučar 19. prosinca 1924. napisao je:

²⁴Dio pisma: „I beg you to consider these corrections of mine, since it is in your own interest that the pictures appear at their best and please send me the second proofs with this first ones to be able to see the difference. I beg you to print the reproductions for the Croatian edition on the same paper and of the same size as these proofs since our Croatian edition will be bigger in size than the English one.“ (AoB, kutija inv. br. 79, svežnjic 1).

²⁵ „Obojene ilustracije Vladimira Kirina poluorijentalne su ukrasne kvalitete koja je u krasnom skladu s pričama.“

²⁶ „Volumen je vrlo atraktivna značajka u ilustrativnom radu s raskošnim bojama Vladimira Kirina. Deset obojenih ilustracija i trinaest crteža najsretnije su rješenje općeg dizajna i detalja.“

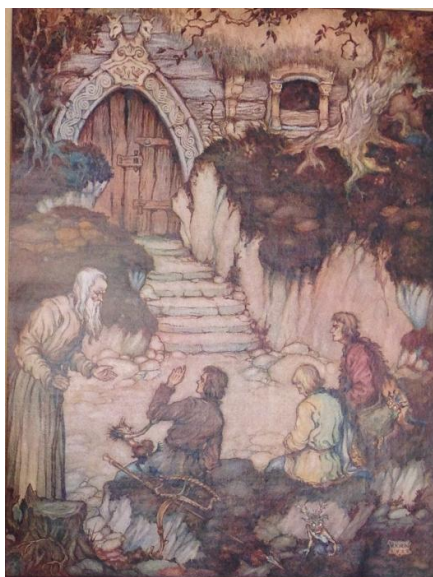
„[...] to je prekrasno ilustrirano sa deset koloriranih slika i 13 lijepih crteža od poznatog našeg slikara i ilustratora Vladimira Kirina, koji je nedavno izdao mape od Trogira i Splita, a sprema se da načini i album grada Zagreba.“ (AoB, kutija inv.br. 93, svežnjic 32).

Mnogi su pohvalili cjelokupnu opremu knjige, upravo ono što je Kirin naglašavao u pismu Mažuraniću, 30. siječnja 1923. Uspješnost ilustracija pokazuje i činjenica da su pojedini engleski časopisi objavljivali Kirinove ilustracije „Priča“ kao dodatak napisanim člancima. (AoB, kutija inv. br. 94).

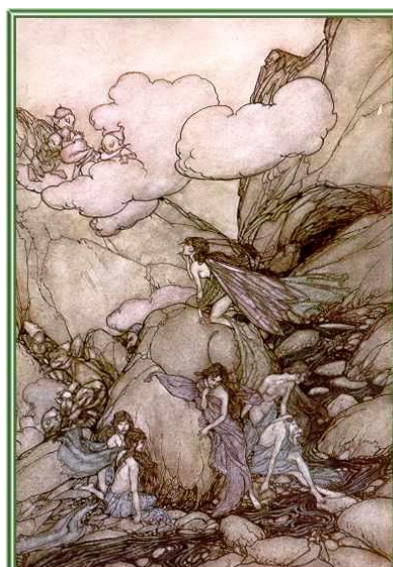
Kirinovi crteži često su uspoređivani s radom Arthura Rackhama²⁷ što i nije čudno s obzirom da se za svog boravka u Londonu 20-ih godina susreo s Rackhamovim radovima.²⁸ To je bilo razdoblje Kirinova usavršavanja pri kojemu je Rackham imao velik utjecaj. Sličnosti se primjećuju ponajviše u mračnoj atmosferi slika koje odgovaraju bajkovitosti priča. Likovi su najčešće izmišljeni s pojedinim ljudskim, prenaplašenim karakteristikama (oči, nos, kosa, položaj tijela).

²⁷ Arthur Rackham (1867.-1939.) bio je britanski umjetnik najpoznatiji po ilustracijama klasične proze i dječje književnosti.

²⁸ U jednom od članaka u časopisu „Hrvatska revija“ piše: „Ilustracije V. Kirina sjećaju začudo na fine crteže Arthura Rackhama, no imaju svoj vlastiti, po svoj prilici hrvatski karakter.“ (AoB, kutija inv. br. 92, svežnjic 11).

Slika 4. Kirin, 1922.: „Kako je Potjeh tražio istinu“

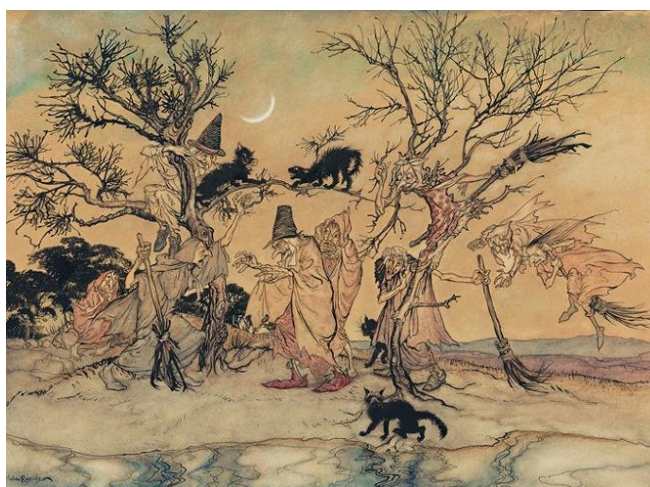

Slika 5. Rackham, 1905.: „Rip Van Winkle“

Na primjerima slike 4. i 5. sličnost je u detaljno prikazanom prostoru, ispunjenosti cijele površine (kamenje, likovi koji izviru iz njih), linije crtanja koje ostavljaju dojam stalne pokretljivosti, kao da je slika „živa“, ali i neizostavan detalj pojavljivanja izmišljenih bića uz ljudski lik što pridonosi bajkovitosti. Odjevni komadi likova prate pokret tijela, kod slike 5. odgovaraju i vremenskim uvjetima (vjetar) te oba autora postavljaju likove polukružno. Na posljetku, može se reći kako ono što proizlazi iz obiju slika jest želja za simbiozom bajkovitosti i realnosti, ljudski lik koji ostvaruje realnost uz decentno pojavljivanje izmišljenih bića.

Slika 6. Kirin, 1922.: „Šuma Striborova“

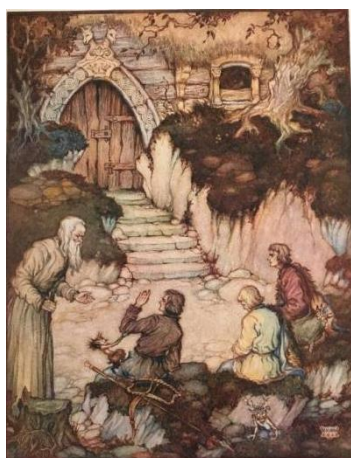
Slika 7. Rackham, 1924.: „The Legend of Sleepy Hollow“

Slike 6. i 7. tipičan su primjer fantastičnog prikaza zla likom vještice i crnih mačaka. Ono što ih čini sličnima jest mračna atmosfera, razlivenost boja u službi kretanja vode i neba, drveće naslikano u sličnoj formi te naglašenost očiju mačaka koje dodatno zastrašuju.

S obzirom na uspješnost opreme engleskog izdanja „Priča“ treće hrvatsko izdanje također je zamišljeno s Kirinovim ilustracijama, a o točnom terminu objavljivanja doznajemo iz pisma Ivane Brlić-Mažuranić Stanku Kopaču u veljači 1924., prije objave engleskog izdanja.

Pitaš naime za sudbu mojih engleskih priča. Čini se da se one ozbiljno radjaju – no pošto je to sada postalo jedno veliko financijalno poduzeće, to se ja držim posve postrance, a kad ipak moram da u toj stvari što rekнем ili podpišem ili na što „pristanem“, onda se držim bedasto kao Vašek kad su ga ženili.²⁹ (...) tako bismo da uskrsa³⁰ mogli imati englesko izdanje i jedno novo hrvatsko sa ilustracijama a možda i poljsko (AoB, kutija inv. br. 79, svežnjić 27).

Matica hrvatska 1926. godine izdaje treće izdanje „Priče iz davnine“ u bogatoj opremi i s ilustracijama Vladimira Kirina. To izdanje izašlo je s dvije nove priče „Lutonjica Toporko i devet županičića“ i „Jagor“. Kirin je, uz ilustracije iz '22. i '23., za to izdanje napravio dodatne ilustracije što se zaključuje prema godini izrade naznačenoj na slikama.

Slika 8. Kirinova ilustracija za „Priče iz davnine“, 1922.

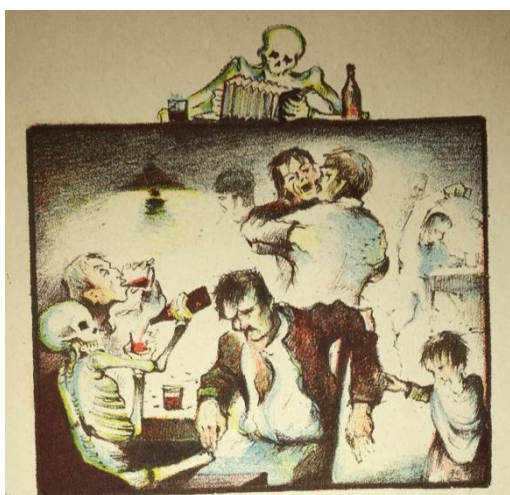
²⁹Što potvrđuje veliko povjerenje bratu Želimiru Mažuraniću.

³⁰ Te je godine Uskrs padao 20. travnja, što znači da se i objavljivanje engleskog izdanja odužilo.

Slika 9. Kirinova ilustracija za „Priče iz davnine“, 1926.

Hrvatsko izdanje u pozitivnom odjeku stvaralo je sve širu čitateljsku publiku. Suradnja Ivane Brlić-Mažuranić i Vladimira Kirina u javnosti se visoko ocijenila, može se reći kako su svojim umjetničkim crtama nadopunjavali vlastita djela. Međusobno uvažavanje dvaju umjetnika nije izostajalo te je Kirin iste godine kada je MH izdala treće izdanje „Priča“ napravio ilustracije prema kojima je Ivana pisala djelo „Dječja čitanka o zdravlju“. Ivana ovoga puta nije bila zadovoljna ilustracijama te je nevoljko sastavila stihove. (Majhut 2016: 222). Može se pretpostaviti kako je takva Ivanina odluka povezana s povjerenjem u Kirinovo umjetničko stvaralaštvo. Između ostalog, Ivana se po prvi put okušala u pisanju novog književnog roda – slikovnice - objavljenog 1927. godine.

Slika 10. Kirin, „Dječja čitanka o zdravlju“, 1927.

Kirinova ilustracija (slika 10.) prikazuje mračnu situaciju jednog bara te uz omamljene muškarce postavlja lik kostura. Lik kostura može predstavljati sudbinu čestih posjetioca bara. Pretpostavka je kako takva ilustracija, koja bi trebala poučiti djecu o zdravlju, nije adekvatna dječjem oku (ukoliko razmišljamo kako dijete u slici traži uzor). Ivanino nezadovoljstvo može se obrazložiti i takvom pretpostavkom.

„Priče“ s Kirinovim ilustracijama izlaze u švedskom³¹ izdanju 1928., danskom 1929., pri čemu je drugi dio tiskan godinu dana kasnije kada su u Zagrebu prevedene i objavljenje „Priče“ na ruskome i njemačkom. Slovačko izdanje svjetlo dana ugledalo je 1931., ukrajinsko 1932., a austrijsko 1933. godine.³² Očita je simpatija izdavača spram Kirinovitih ilustracija diljem Europe. Ovakva originalna opremljenost „Priča“ prodavala je sebe samu, ali su postojali i izdavači koji su inzistirali na odabiru vlastitog ilustratora, poput slikara Emanuela Frinta koji ilustrira za češko izdanje. O tome doznajemo iz pisma Jana Hudeca³³ Mažuraniću 5. travnja 1926. poslanog iz Praga.

Ipak uspjelo mi je da nađem izdavača koji je spreman da štampa moj prevod, ali bez ilustracija g. Kirina. On ima jednog svog također slikara za ilustriranje (AoB, kutija inv. br. 112, svežnjic 46).

Godine 1937. Ivana Brlić-Mažuranić izdaje svoje posljednje djelo, roman „Jaša Dalmatin, potkralj Gudžerata“. Ovoga je puta, zbog sentimenta, za ilustratora romana izabrala nećaka, sina svoga brata Vladimira Mažuranića, Vladimira Mažuranića mlađeg. Godinu kasnije, 1938., Ivana umire te daljnju brigu o autoričnim djelima preuzima njezin sin, Ivo Brlić.

Vladimir Kirin, nakon smrti Ivane Brlić-Mažuranić, nastavlja s radom na ilustriranju njezinih djela te sve naredne dogovore ostvaruje s Ivom Brlićem. Tako je, pretpostavlja se, 1941. godine konačno izašlo izdanje „Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića“ s ilustracijama Vladimira Kirina koje nažalost Ivana nije uspjela dočekati. Godinu kasnije izašlo je izvanredno izdanje „Priča“ nakladnika Knjižara Radoslava Horvata s Kirinovim ilustracijama iz '22. i '23., što bi značilo kao izdanje Matice hrvatske 1926. Isključimo li sva strana izdanja, to je prvo hrvatsko izdanje „Priča“ s Kirinovim ilustracijama nakon 16 godina. To izdanje opremljeno je s deset obojenih i trinaest crno-bijelih ilustracija što je manje od izdanja MH 1926. koje je opremljeno s dvanaest obojanih i sedamnaest crno-bijelih ilustracija.

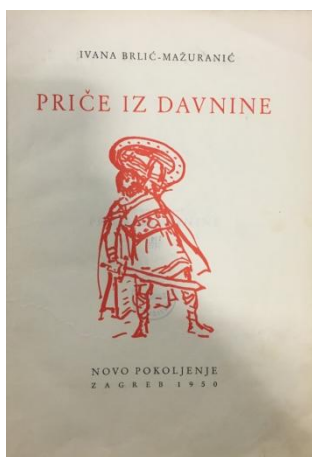
³¹ Članak iz Hrvatske revije neevidentiranog datuma: „Knjiga je izašla god. 1928. u Stockholmu s podnaslovom „Lavendel och Rosmarin“ s istim Kirinovim ilustracijama i jednako lijepom opremom.“ (AoB, kutija inv. br. 92, svežnjic 11).

³² Preuzeto s: <http://www.matica.hr/vijenac/167/Pri%C4%8De%20iz%20davnine/> (8.9.2016.)

³³ Jan Hudec preveo je „Priče“ na češki jezik.

ILUSTRACIJE „PRIČA IZ DAVNINE“ 1938. – 1962.

Daljnje zbivanje s objavljivanjem „Priča“ iznimno je zanimljivo. Naime, kako su tijekom godina nastajala mnoga izdanja³⁴, izdano je i ono u nakladništvu Novog pokoljenja 1950. u potpuno novoj opremi i s crno-bijelim ilustracijama Alberta Kinerta (slika 11.,12.,13.). Treba napomenuti kako je ovo hrvatsko izdanje izdano nakon osam godina od posljednjeg izdanja nakladnika Radoslava Horvata te se pretpostavlja kako je ono eksperimentalno s obzirom da se ne zna kako će ono ponovno zaživjeti među čitateljima. U Beogradu, 1952. i 1959., objavljuju „Priče“ s ilustracijama Mate Zamalika.

Slika 11. Kinert, naslovni list, 1950.

Slika 12. Kinert, „Regoč“, 1950.

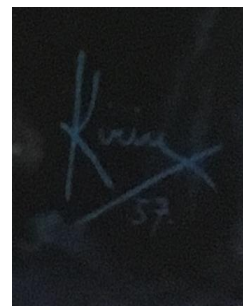

Slika 13. Kinert, „Sunce djever i Neva Nevičica“, 1950.

Ivo Brlić, preuzevši inicijativu u svoje ruke, krajem 50-ih godina ponovno angažira Kirina za ilustriranje „Priča iz davnine“, ali ovoga puta za potrebe izdanja u slikovnici. Ilustracije napravljene za monografsko reprezentativno englesko izdanje iz 1924. i hrvatsko izdanje iz 1926. bilo je potrebno prilagoditi isključivo dječjem čitatelju slikovnice. Na crtežima Kirin radi 1956. i '57.godine, što znamo prema oznakama na ilustracijama (slika 14. i 15.), a slikovnica se, u dva dijela sa svih osam priča, objavljuje u nakladništvu Naša djeca, Zagreb. Prvi dio je, prema katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice objavljen 1959., a drugi je dio objavljen 1962.

³⁴ Misli se na strana izdanja i dva domaća uz ilustracije Vladimira Kirina.

Pričama su pridružene dvadeset i četiri obojene i tri crno-bijele ilustracije.

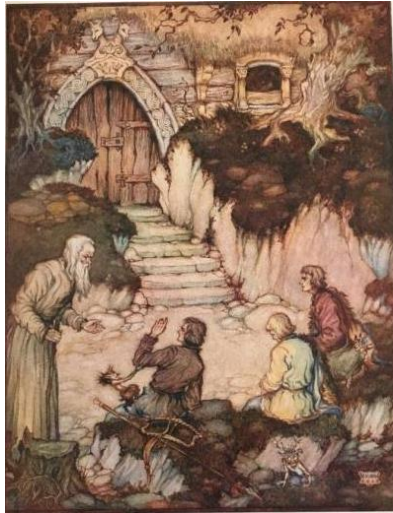

Slika 14. Kirin „Priče iz davnine“, 1956.

Slika 15. Kirin „Priče iz davnine“, 1957.

Prepoznatljiv Kirinov rad Rackhamovog utjecaja, izgubio se u novonapravljenim ilustracijama. Može se reći kako su nove ilustracije „zaslađene“ i pomalo „kičaste“. Pretpostavlja se da je to rezultat prilagođavanja žanru. Prije svega, promijenjena je veličina ilustracije kako bi svojim dimenzijama odgovarala četvrtini meko ukoričene slikovnice. Adaptacija bajki u slikovnicu pri tome se uglavnom svela na skraćivanje teksta³⁵ i povećanje broja ilustracija. U tu je svrhu Vladimir Kirin napravio i neke nove ilustracije, tj. ilustracije čiji predložak ne pronalazimo u hrvatskome izdanju iz 1926. Posebno je potrebno istaknuti kako su sve ilustracije rađene ponovno: Kirin je ponovno, na predlošku ilustracija korištenih za izdanje iz 1926., naslikao već poznate scene, doradene dodavanjem novih likova i detalja te upotrebom jarkih boja. Crno-bijele ilustracije iz ranijeg izdanja također je crtao ponovno, ali ih je za potrebe slikovnice naslikao u velikom formatu i obojio. Broj ilustracija bio je diktiran grafičkim izgledom knjige: tisak dvije ilustracije po listu na čijoj pozadini je tiskan tekst doveo je do relativno ujednačenog ritma izmjene stranice teksta i stranice ilustracija (osim sredine knjige gdje nisu otisnute ilustracije). Za tu je svrhu bilo potrebno izraditi i nekoliko novih ilustracija koje će odgovarati predviđenim mjestima. Uspoređujući ilustracije u izdanjima iz '26. i '62. primjećuju se sljedeće razlike:

³⁵ Sve je priče osim „Regoča“ i „Sunce djever i Neva Nevičica“, preradio i znatno skratio Ivo Brlić (Brlić-Mažuranić 1962: 2)

Slika 16. Kirin, 1922.

Slika 17. Kirin, 1956.

Slike 16. i 17. ilustracije su priče „Kako je Potjeh tražio istinu“. Na slici 19. primjećuje se korištenje boja jačih tonova, površine time djeluju mekše, izostaju detalji, te se sve doima površno. Također je primjetna doslovnost u slikanju koja ne pruža slobodnog mjesta mašti.

Slika 18. Kirin, 1922.

Slika 19. Kirin, 1956.

Slike 18. i 19. ilustracije su priče „Ribar Palunko i njegova žena“. Ovdje je također primjetna razlika intenziteta tonova boje te dubine koju ona određuje (slika 19. primjetno je plošnija), ali je i posve zanimljiva interpretacija životinjskog svijeta u novom izdanju. Svi likovi postaju posuvremenjeni (npr. dječak nosi tri-četvrt traperice i bijeli T-shirt) te umiljato personalizirani, ali bez emotivne raznolikosti, poput riba u gornjem desnom kutu. Ribe i morski plodovi djeluju kao likovi iz crtanog (npr. Disney) filma, tj. kao da su kompjuterski dorađeni.

Slika 20. Kirin, 1922. („Regoč“)

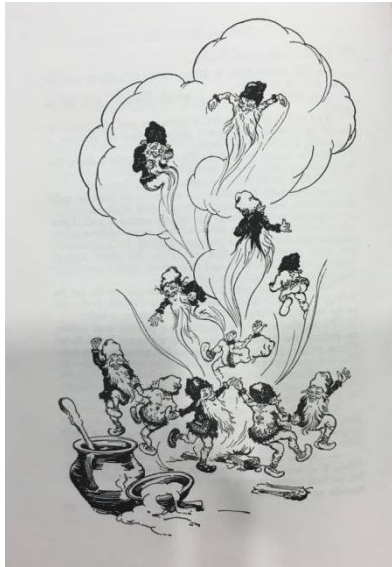

Slika 21. Kirin, 1956. („Regoč“)

Regoč, div koji zaslužuje divljenje, prema Ivaninom opisu golem čovjek, veći od najvećeg hrasta u najvećoj šumi. Takav velik čovjek izaziva strahopoštovanje³⁶ koje je uspješno interpretirano na slici 20., njegove oči iziskuju dobrotom, a bore ga čine životnijim što nedostaje na slici 21. Štoviše, izgubila se emotivna vrijednost te se lik Regoča sveo na ustaljeni lik „Djeda Mraza“³⁷. Može se reći kako se izgubila dimenzija lika diva kroz banalnost prikazanog djeda.

³⁶ Ovdje se strahopoštovanje interpretira kao poštovanje spram velikog, starijeg čovjeka od strane djeteta, jer je ipak takav čovjek iskustveno moćniji.

³⁷ Nadasve je primjetna sličnost ilustracije „Regoča“ iz 1956. liku Djeda Mraza (bujna sjeda kosa i brada, umiljate, tople i plave oči).

Slika 22. Kirin, 1922.,
Domaći

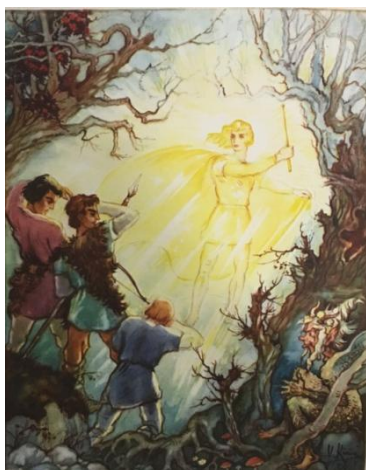

Slika 23. Kirin, 1956.,
Domaći

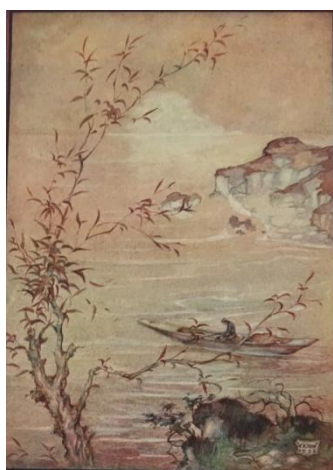
Ilustracije Domaćih iz priče „Šuma Striborova“ primjer su slika koje su u prvom izdanju objavljene crno-bijele, a u kasnijoj obradi kolorirane. Takvih je ilustracija sveukupno četiri. Upravo ta razlika, može se reći, narušava estetiku ilustracije, Domaći na slici 23. nalikuju vrtnim patuljcima što, pretpostavljamo, ne odgovara onoj percepciji kakvu je Ivana imala, iako likovi odgovaraju tekstu priče³⁸. Naime, literarni tekst ostavlja prostora mašti čitatelja koju ilustracija može samo nadopuniti, a pretpostavlja se kako je ovakvim prikazom Kirin oduzeo čitatelju slobodu zamišljanja.

Nadalje, u izdanju iz 1962. pojavljuju se ilustracije koje su potpuno nove, one koje su većinski prerađene te ih se može percipirati novima, ali i onih kolorirano obrađenih (slika 22.,23.). U priči „Kako je Potjeh tražio istinu“ pojavljuje se jedna nova kolorirana ilustracija (slika 24.), u priči „Ribar Palunko i njegova žena“ nalazimo primjer ilustracije s dodanim elementima koja više nalikuje na novu ilustraciju nego repliku (slika 25.,26.) te jednu crno-bijelu ilustraciju iz 1922., sada koloriranu, koja više nije smještena unutar teksta već zauzima cijelu zasebnu stranicu.

³⁸ „Na njima kožusi, kapice i opančići crveni kao plamenovi, kosa i brada sive kao pepeo, a oči žarke kao živi ugljen.“ (Brlić-Mažuranić 1999:66).

Slika 24. Kirin, 1956.

Slika 25. Kirin, 1922.

Slika 26. Kirin, 1956.

U priči „Regoč“ je pak jedna crno-bijela ilustracija naslikana kolorirano i odgovara mjestu u priči, ali je prikaz potpuno drugačiji (slika 27., 28.). Isto je tako s izbačenom crno-bijelom ilustracijom Legena, a napravljen je novi kolorirani nadomjestak koji ne prikazuje Legen već Regoča i Kosjenku.

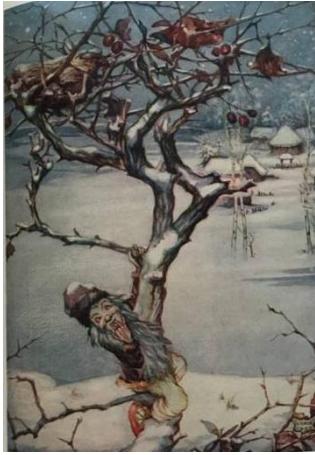

Slika 27. Kirin, 1922.

Slika 28. Kirin, 1956.

„Šuma Striborova“ uz koloriranu doradu Domaćih sadrži primjerak ilustracije koja je spoj dviju slika (jedne kolorirane i jedne crno-bijele) iz '22. (slika 29.,30., 31.) te je dodana jedna nova ilustracija (slika 32.) s, moglo bi se reći, narušavajućim elementima (tigrasti kućni mačić, vjeverica i miš prikazani posve idealizirano).

Slika 29. Kirin, 1922.

Slika 30. Kirin, 1922.

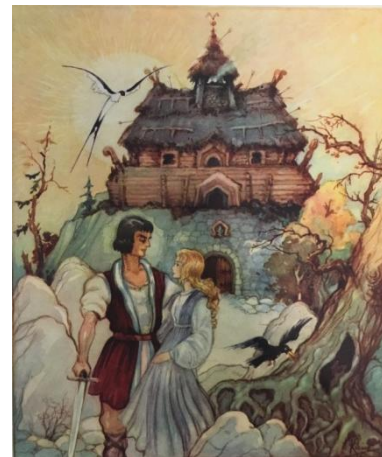
Slika 31. Kirin, 1956.

Slika 32. Kirin, 1956.

Slika 33. Kirin, 1956.

Slika 34. Kirin, 1956.

U priči „Bratac Jaglenac i sestrice Rutvica“ dvije su dodatno kolorirane ilustracije, a jedna je posve nova. Ilustracije u priči „Lutonjica Toporko i devet župančića“ razlikuju se svega po jednoj crno-bijeloj ilustraciji koju je Kirin '56. doradio bojanjem. „Sunce Djever i Neva Nevičica“ obogaćeni su za dvije obrađene ilustracije, na jednoj je Kirin iz nepoznatog razloga na lijevoj strani nagomilao idealizirane jahače i konje (slika 33.), a drugu je toliko doradio da može djelovati kao završna scena crtanog filma (slika 34.). Posljednjoj priči, „Jagor“, nadodana je jedna nova ilustracija.

ILUSTRACIJE U NOVIM IZDANJIMA

„Priče iz davnine“ neprestano žive kroz nova izdanja knjiga, ali i kroz realizaciju u modernim medijima. Uz pojavu drugih ilustratora, Kirinove se ilustracije ne zaboravljaju te ih nalazimo u mnogim novijim izdanjima, a posebno je zanimljiv nakladnički odabir ilustracija iz '22. i '56. godine. Nakon velikog, može se reći i prekretničkog izdanja 1962., slijede skromnija izdanja Nakladnog zavoda Matice hrvatske 1985. i 1987. godine u kojima cjelokupna opremljenost knjiga ne doseže razinu one iz 1926. Matica, naime, u dva navrata izdaje „Priče iz davnine“ s Kirinovim ilustracijama nastalim '22., tiskanima samo crno-bijelo s time da valja napomenuti kako nisu tiskane sve ilustracije, već samo odabrane (iz '85. dvanaest, a iz '87. jedanaest ilustracija). Potom 1999. slijedi izdanje Matice hrvatske Ogulin u kojem je vrhunska opremljenost neupitna. U izdanju se pojavljuju ilustracije iz '22. i one nastale '56., s većim naglaskom na novijima te je ujedno jedino izdanje koje objavljuje „Priče iz davnine“ s Kirinovim ilustracijama iz 1956. Nakon izdanja 1962. godine. Alfa, 2001. za omot djela „Hrvatske bajke i basne“, unutar koje se nalazi priča „Šuma Striborova“, odabire Kirinovu ilustraciju iz '22. koja se pojavljuje i uz priču. Posljednja dva hrvatska izdanja „Priča“ s Kirinovim ilustracijama izdaje Kašmir promet. U izdanju iz 2002. vidno se štedjelo po pitanju opremljenosti knjige, a jedan od faktora je tiskanje ilustracija crno-bijelo osim omotne koja je u boji. S druge strane, izdanje iz 2009. tiskano je s koloriranim ilustracijama, biografijom Vladimira Kirina i tumačem imena. Ono što im je zajedničko, osim nakladnika, prvobitne su Kirinove ilustracije, tj. one nastale '22. Takva pojava može biti slučajna, ali se može pretpostaviti kako je djelo „Priče iz davnine“ više zaživjelo kao ilustrirana knjiga nego kao slikovnica, a to može potvrditi i najnovije, japansko izdanje iz 2010. tiskano sa sedamnaest crno-bijelim ilustracijama iz 1922. godine.

TABLIČNI PRIKAZ IZDANJA „PRIČA IZ DAVNINE“ S ILUSTRACIJAMA VLADIMIRA KIRINA

OMOTNE ILUSTRACIJE

Tablica 1. Omotne ilustracije

Godina nastanka ilustracija	Godina izdanja	Nakladnik	Broj ilustracija		
			crno - bijele	obojene	zlatne
1922. - 1923.	1926.	Matica hrvatska			1
	1942.	Knjižara Radoslava Horvata			1
	1985.	Matica hrvatska	1		
	1987.	Matica hrvatska		1	
	2002.	Kašmir promet		1	
	2009.	Kašmir promet		2	
1956. - 1957.	1962.	Naša djeca		4	
	1999.	Matica hrvatska Ogulin	1	1	

Tablica 1. prikazuje korištenje crteža Vladimira Kirina u djelu „Priče iz davnine“ za omotnu ilustraciju knjige. Iz nje možemo iščitati kako samo prva dva izdanja imaju zlatnu omotnu ilustraciju. Crno-bijelu omotnu ilustraciju sadrži izdanje iz 1985. Izdanje iz 1999. sadrži jednu obojenu omotnu ilustraciju i jednu crno-bijelu na poledini omota. Dvije omotne ilustracije u boji (prednju i stražnju) ima izdanje „Kašmir prometa“ iz 2009., a s obzirom da je izdanje iz 1962. godine izašlo u dva dijela, svaki dio ima prednju i stražnju omotnu ilustraciju u boji. Ostala izdanja imaju po jednu obojenu omotnu ilustraciju na prednjem dijelu knjige.

ILUSTRACIJE KNJIŽNOG BLOKA

Tablica 2. Ilustracije knjižnog bloka

Godina izdanja	Nakladnik	Broj ilustracija			
		godina nastanka 1922. - 1926.		godina nastanka 1956. - 1957.	
		crno - bijeles	ojojene	crno - bijeles	ojojene
1926.	Matica hrvatska	17	12		
1942.	Knjižara Radoslava Horvata	13	10		
1962.	Naša djeca	3			24
1985.	Matica hrvatska	12			
1987.	Matica hrvatska	11			
1999.	Matica hrvatska Ogulin	10			24
2002.	Kašmir promet	30			
2009.	Kašmir promet	25	12		

Tablica 2. prikazuje korištenje Kirinovih ilustracija u knjižnom bloku djela „Priče iz davnine“. Primjećuje se kako su hrvatski nakladnici većinom objavljivali „Priče“ s prvobitnim ilustracijama. Izdanje nakladnika „Naša djeca“, za koje su rađene nove ilustracije ima i tri crno-bijele ilustracije iz 1922. godine. Također je, izdanje Matice hrvatske Ogulin, uz ilustracije iz 1956., tiskano s deset crno-bijelih ilustracija iz 1922. Ono što izdanja nakladnika „Kašmir promet“ čini različitima je upotreba crno-bijelih isječaka iz ilustracija (jednog lika, npr. vjeverica) što, pretpostavlja se, služi upotpunjavanju stranice i dopuni estetike. Napominje se kako su izdanja Matice hrvatske iz 1985. i 1987. tiskana s crno-bijelim ilustracijama iako su iste u originalu u boji.

ZAKLJUČAK

Vladimir Kirin je napravivši omotnu ilustraciju lika „Hlapića“ Ivane Brlić-Mažuranić započeo dosad nezamijećenu suradnju književnika i ilustratora. Kirin je tako ilustrirao tri Ivanina djela, od kojih je djelo „Priče iz davnine“ ilustrirao čak dva puta, pa se može tvrditi kako je ilustrirao četiri Ivanina djela. Dakle, Kirinove ilustracije pronalazimo u slijedećim Ivaninim djelima: romanu „Čudnovate zgone šegrta Hlapića“, ilustriranoj knjizi „Priče iz davnine“, te slikovnicama „Dječja čitanka o zdravlju“ i „Priče iz davnine“. Nadalje, Kirin je, uz prekide, radio na ilustracijama Ivaninih djela od 1921. do 1957. te možemo reći kako je suradnja doživjela trideset i šest godina, od kojih je samo sedamnaest za života Ivane Brlić-Mažuranić. Inicijativu i odgovornost za izdanja nakon autoričine preuzeo je njezin sin, Ivo Brlić.

Potrebno je napomenuti i zanimljive smjerove stvaranja umjetničkih djela dvaju umjetnika. Sva je djela Kirin ilustrirao prema već napisanom tekstu osim slikovnice „Dječja čitanka o zdravlju“. Cijelu slikovnicu ilustrirao je prema naslovu, a stihove je Ivana Brlić-Mažuranić pisala prema gotovim Kirinovim ilustracijama. Stoga se zaključuje kako se u hrvatskoj povijesti izdavaštva i ilustriranja rijetko zapaža pisac koji svoje umjetničko stvaralaštvo unakrsno gradi u odnosu s ilustratorom i koji je ilustracije za isto djelo radio dvaput, a takvo je suradništvo Ivanu Brlić-Mažuranić i Vladimira Kirina zapisalo u povijest hrvatske dječje književnosti.

LITERATURA

Ažman, J. (2008). *Brodski spomenari Ivane Brlić-Mažuranić*. Slavonski Brod: Ogranak Matice hrvatske.

Barac, A. (1942). *Umjetnost Ivane Brlić Mažuranić*, predgovor izdanju *Priče iz davnine* (str. 10.-11.). Zagreb: Knjižara Radoslava Horvata.

Brlić-Mažuranić, I. (1916). *Priče iz davnine*. Zagreb: Matica Hrvatska

Brlić-Mažuranić, I. (1922). *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*. Zagreb: St. Kugli.

Brlić-Mažuranić, I. (1924). *Croatian Tales of Long Ago*. London: Allen & Unwin

Brlić-Mažuranić, I. (1926). *Priče iz davnine*. Zagreb: Matica Hrvatska

Brlić-Mažuranić, I. (1927). *Dječja čitanka o zdravlju*. Zagreb: Higijenski zavod; Škola narodnog zdravlja.

Brlić-Mažuranić, I. (1929). *Lavendel og Rosmarin*. Kobenhavn: Henrik Koppels Forlag.

Brlić-Mažuranić, I. (1930). *Lavendel og Rosmarin*. Kobenhavn: Henrik Koppels Forlag.

Brlić-Mažuranić, I. (1942). *Priče iz davnine*. Zagreb: Izdavač Knjižara Radoslava Horvata.

Brlić-Mažuranić, I. (1950). *Priče iz davnine*. Zagreb: Novo pokoljenje.

Brlić-Mažuranić, I. (1962). *Priče iz davnine I. i II.* Zagreb: Naša djeca.

Brlić-Mažuranić, I. (1985). *Priče iz davnine*. Zagreb: Matica Hrvatska.

Brlić-Mažuranić, I. (1987). *Priče iz davnine*. Zagreb: Matica Hrvatska.

Brlić-Mažuranić, I. (1999). *Priče iz davnine*. Ogulin: Knjižnica Matice hrvatske.

Brlić-Mažuranić, I. (2002). *Priče iz davnine*. Zagreb: Kašmir promet.

Brlić-Mažuranić, I. (2009). *Priče iz davnine*. Zagreb: Kašmir promet.

Brlić-Mažuranić, I. Izjava autorice o postanku *Priča iz davnine*. *Hrvatska revija*, III, br. 571930.

Brodensia na adresi http://www.brodensia.hr/index.php/119/view_author/8/brlic-mazuranic-ivana (24.8.2016.)

Diklić, Z., Težak, D., Zalar, I. (1996). *Primjeri iz dječje književnosti*. Zagreb: DiVič.

Diklić, Z., Zalar, I. (1984). *Čitanka iz dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.

Encyclopaedia Britannica na adresi <https://www.britannica.com/biography/Arthur-Rackham> (31.8.2016.)

Gamulin, G. (1987). *Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća*. Zagreb: Naprijed.

Hameršak, M. (2011). *Pričalice: o povijesti djetinjstva i bajke*. Zagreb: Algoritam.

Hrčak.hr na adresi <http://hrcak.srce.hr/124188> (10.9.2016.)

Hrvatski biografski leksikon na adresi <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=208> (16.8.2016.)

Hrvatski biografski leksikon na adresi <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2866> (16.8.2016.)

Kovačec, A. (1996). *Hrvatski opći leksikon*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

Libri & Liberi na adresi <http://www.librietliberi.org/wp/wp-content/uploads/2012/08/ZimaSaz%CC%8Cetak.pdf> (8.9.2016.)

Majhut, B. (2016). *U carevoj misiji ili sto godina čudnovatih nezgoda*. Zagreb: Artresor naklada.

Mandić-Hekman, I. (2011). *Od bajke do avangarde*. Zagreb; Split: Ex libris.

Matica hrvatska na adresi <http://www.matica.hr/vijenac/167/Pri%C4%8De%20iz%20davnine/> (8.9.2016.)

Matičević, I. (2001). *Hrvatske bajke i basne*. Zagreb: Alfa.

Skok, J. (2007). *Književno djelo Ivane Brlić Mažuranić: književno povijesna interpretacijska studija*. Varaždinske Toplice: Tonimir.

Visinko, K. (2005). *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga.

POPIS SLIKA

Slika 1. Svijetlo Svarožičevo (Orlić, 1916.)	10
Slika 2. Regoč (Orlić, 1916.)	10
Slika 3. Čudnovate zgode šegrta Hlapića iz 1922.	11
Slika 4. Kirin, 1922.: „Kako je Potjeh tražio istinu“	16
Slika 5. Rackham, 1905.: „Rip Van Winkle“	16
Slika 6. Kirin, 1922.: „Šuma Striborova“	16
Slika 7. Rackham, 1924.: „The Legend of Sleepy Hollow“	16
Slika 8. Kirinova ilustracija za „Priče iz davnine“, 1922.	17
Slika 9. Kirinova ilustracija za „Priče iz davnine“, 1926.	18
Slika 10. Kirin, „Dječja čitanka o zdravlju“, 1927.	18
Slika 11. Kinert, naslovni list, 1950.	20
Slika 12. Kinert, „Regoč“, 1950.	20
Slika 13. Kinert, „Sunce djever i Neva Nevičica“, 1950.	20
Slika 14. Kirin „Priče iz davnine“, 1956.	21
Slika 15. Kirin „Priče iz davnine“, 1957.	21
Slika 16. Kirin, 1922.	22
Slika 17. Kirin, 1956.	22
Slika 18. Kirin, 1922.	22
Slika 19. Kirin, 1956.	22
Slika 20. Kirin, 1922. („Regoč“)	23
Slika 21. Kirin, 1956. („Regoč“)	23

Slika 22. Kirin, 1922., Domaći	24
Slika 23. Kirin, 1956., Domaći	24
Slika 24. Kirin, 1956.	25
Slika 25. Kirin, 1922.	25
Slika 26. Kirin, 1956.	25
Slika 27. Kirin, 1922.	25
Slika 28. Kirin, 1956.	25
Slika 29. Kirin, 1922.	26
Slika 30. Kirin, 1922.	26
Slika 31. Kirin, 1956.	26
Slika 32. Kirin, 1956.	26
Slika 33. Kirin, 1956.	26
Slika 34. Kirin, 1956.	26

POPIS TABLICA

Tablica 1. Omotne ilustracije	28
Tablica 2. Ilustracije knjižnog bloka	29

ŽIVOTOPIS

Ja, Tea Dvorščak, rođena sam 5. lipnja 1994. u Zagrebu gdje sam završila Osnovnu školu Ive Andrića te srednju školu Opća gimnazija Tituša Brezovačkog. Nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja, 2013. godine upisala sam preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje na Učiteljskom fakultetu Zagreb, Odsjek u Petrinji.

E-mail adresa:

Broj mobitela: